

OBSAH

Úvod	13
----------------	----

II. ROČNÍK

1. PEDAGOGIKA (V. Kačáni)	17
1.1. Predmet a ciele pedagogiky	17
1.1.1. Pedagogické disciplíny	18
1.1.2. Pojmy výchova, vzdelanie a vyučovanie	19
1.2. Triedno-historický charakter výchovy	21
1.2.1. Význam výchovy v živote jednotlivca a spoločnosti	21
1.2.2. Triedna podstata výchovy	21
1.2.3. Ciele komunistickej výchovy a jej zložky	22
1.3. Významní pedagógovia	25
1.3.1. Stručný prehľad vývinu pedagogického myslenia	25
1.3.2. Významní pedagógovia minulosti	26
1.3.3. Rozvoj socialistickej pedagogiky	28
1.4. Výchovný proces — základné pojmy	30
1.4.1. Základné výchovno-vzdelávacie metódy	30
1.4.2. Organizačné formy a prostriedky výchovno-vzdelávacej práce	32
1.5. Vnútorné podmienky výchovy	33
1.5.1. Všeobecná charakteristika výchovného procesu	33
1.5.2. Vekové osobitosti	34
1.5.3. Individuálne osobitosti	35
1.6. Vonkajšie podmienky výchovy	35
1.6.1. Spoločenské prostredie	35
1.6.2. Výchovné prostredie	36
1.6.3. Škola ako základný výchovný činiteľ	36
1.6.4. Rodina ako výchovný činiteľ	37
1.6.5. Detská a mládežnícka organizácia ako výchovný činiteľ	38
1.7. Výchovno-vzdelávacia sústava	38
1.7.1. Vývin výchovno-vzdelávacej sústavy po oslobodení	39

1.8. Význam výchovy v profesi detskej sestry (K. Szabová)	41
1.8.1. Výchovné prostriedky	42
1.8.2. Pedagogické zásady	43
1.8.3. Výchovné metódy	46
1.9. Štýl výchovy ako formatívny činiteľ	52
1.9.1. Štýl výchovy podľa stupňa lásky	53
1.9.2. Štýl výchovy podľa stupňa ovládania	54
1.10. Hra ako prostriedok výchovy (E. Habiňáková)	55
1.10.1. Teórie o pôvode a podstate hry	55
1.10.2. Význam hry pre dieťa	57
1.10.3. Ontogenetický vývin hry	59
1.10.4. Podstata hry a možnosti jej využitia	62
1.10.5. Organizačné formy hier	63
1.10.6. Hra ako liečebný a výchovno-vzdelávací prostriedok u chorých detí	64
 2. ORGANIZÁCIA VÝCHOVNEJ STAROSTLIVOSTI (K. Szabová)	68
2.1. Špecifické podmienky výchovy v kolektívnych zariadeniach	69
2.2. Organizácia výchovného procesu	71
2.2.1. Príjem nového dieťa do zariadenia	72
2.2.2. Rozdelenie detí do skupín	72
2.2.3. Organizačné zabezpečenie výchovnej práce	74
2.2.4. Režim dňa	77
2.2.5. Vybavenie a úprava výchovného prostredia	79

III. ROČNÍK

 1. ÚVOD DO VÝVINOVEJ PSYCHOLÓGIE (E. Rybárová)	85
1.1. Predmet vývinovej psychológie	85
1.1.1. Predmet ontogenetickej psychológie	86
1.1.2. Význam ontogenetickej psychológie a jej úlohy	87
1.2. Pojem a podstata duševného vývinu	87
1.2.1. Zákonitosti duševného vývinu	89
1.3. Činitele duševného vývinu	91
1.3.1. Zrenie a učenie	93
1.3.2. Vývin a výchova	94
1.4. Metódy a prostriedky hodnotenia vývinu	95
1.4.1. Poruchy vývinu	95
1.5. Delenie duševného vývinu a hlavné vývinové obdobia	96
 2. PRENATÁLNE A NOVORODENECKÉ OBDOBIE (E. Habiňáková)	98
2.1. Predpôrodný vývin	98
2.1.1. Prenatálny vývin nervového systému	100
2.1.2. Prehľad rozvoja funkcií v prenatálnom období	101
2.1.3. Postoje matky k tehotnosti	103
2.1.4. Pôrod a prispôsobenie sa novorodenca vonkajšiemu prostrediu	104
2.2. Novorodenec	105

2.2.1. Prehľad najbežnejších nepodmienených reflexov a ich opis	107
2.2.2. Utváranie senzorických a motorických výkonov	112
2.2.3. Hlasové a emocionálne prejavy	114
2.3. Príčiny vrodených defektov	115
2.3.1. Poškodené diefa z hľadiska rodiny a spoločnosti	118
 3. VÝVIN DIEŤAŤA V DOJČENSKOM OBDOBÍ	120
3.1. Základná charakteristika vývinu	120
3.2. Potreby, emócie a sociálne vzťahy	123
3.2.1. Biologické potreby	124
3.2.2. Psychické potreby dojčaťa	130
3.2.3. Emocionálny a sociálny vývin dojčaťa	131
3.3. Vývin socializácie	134
3.4. Vývin poznávacích procesov	136
3.5. Vývin reči	139
3.6. Vývin motoriky	141
3.7. Prejavy spontánnej činnosti — hra dojčaťa	155
 4. METODIKA VÝCHOVNEJ STAROSTLIVOSTI V DOJČENSKOM OBDOBÍ (K. Szabová)	158
4.1. Metodika výkonov základnej starostlivosti	158
4.2. Metodika vedenia hier a výchovných zamestnaní dojčiat	162
4.2.1. Význam hry	162
4.2.2. Podmienky hry	163
4.2.3. Výchovné zamestnania dojčiat	166
4.3. Metodika mravnej a citovej výchovy	166
4.3.1. Úlohy mravnej výchovy v prvej polovici 1. roka	167
4.3.2. Úlohy mravnej výchovy v druhej polovici 1. roka	169
4.4. Metodika rozumovej výchovy	173
4.4.1. Úlohy rozumovej výchovy v prvej polovici 1. roka	173
4.4.2. Úlohy rozumovej výchovy v 2. polroku	178
4.5. Metodika telesnej výchovy	183
4.5.1. Úlohy telesnej výchovy v 1. polroku	184
4.5.2. Úlohy telesnej výchovy v 2. polroku	188
4.6. Metodika hudobnej výchovy	191
4.6.1. Úlohy hudobnej výchovy v 1. polroku	192
4.6.2. Úlohy hudobnej výchovy v 2. polroku	193
4.7. Význam rodinného prostredia pri výchove a vývine dojčaťa	194
4.8. Výchovné problémy v dojčenskom období	196
4.9. Výchovná starostlivosť o choré dojčatá	200
 5. VÝVIN DIEŤAŤA V MLADŠOM BATOLIVOM OBDOBÍ (E. Ha- biňáková)	204
5.1. Telesný vývin	204
5.2. Základné potreby	204
5.2.1. Spánok	204
5.2.2. Stravovanie	206

5.2.3. Osobná hygiena	207
5.2.4. Potreba primeranej teploty a vyhovujúceho somatopsychického stavu organizmu	207
5.3. Všeobecná charakteristika psychomotorického vývinu	208
5.4. Podmienky vývinu a výchovy	209
5.5. Vývin motoriky	210
5.5.1. Vývin hrubej motoriky	211
5.5.2. Vývin jemnej motoriky	219
5.6. Poznávacie procesy	221
5.6.1. Rozvoj vnímania a orientácie v okolí	221
5.6.2. Rozvoj pozornosti, pamäti a predstavivosti	222
5.7. Vývin reči a myslenia	226
5.8. Citový a sociálny život mladšieho batôľa — vývin sebauvedomovania	230
6. METODIKA VÝCHOVNEJ STAROSTLIVOSTI V MLADŠOM BATOLIVOM OBDOBÍ (K. Szabová)	234
6.1. Metodika mravnej a citovej výchovy	234
6.1.1. Udržovanie kladného citového stavu a sebavedomia detí	235
6.1.2. Formovanie citových vzťahov a začiatkov spoločenského správania	237
6.1.3. Formovanie vzťahu k prírode	239
6.1.4. Formovanie vzťahu k hračkám a vecnému prostrediu	240
6.2. Metodika rozumovej výchovy	241
6.2.1. Oboznamovanie detí s blízkym životným prostredím	242
6.2.2. Rozvíjanie pozornosti a sústredenosťi	243
6.2.3. Rozvíjanie zmyslového vnímania	246
6.2.4. Rozvíjanie pamäti a reči	248
6.2.5. Prezeranie obrázkov	251
6.3. Metodika telesnej výchovy	253
6.3.1. Druhy cvikov používaných v batolivom veku	254
6.3.2. Organizačné formy telesnej výchovy	256
6.3.3. Metodické zásady pri telesnej výchove	259
6.3.4. Metódy vyvolávania pohybov	261
6.3.5. Metodika vedenia pohybových hier	262
6.4. Metodika pracovnej výchovy	263
6.4.1. Metodika výchovy k samostatnosti a sebaobsluhe	264
6.4.2. Rozvíjanie pohybu ruky v manipulačných hráčach	266
6.4.3. Rozvíjanie pohybu ruky v konštrukčných hráčach	266
6.5. Metodika hudobnej výchovy	269
6.5.1. Metodika čiastkových cvičení hudobnej výchovy	270
6.5.2. Organizačné formy hudobnej výchovy	276
6.6. Metodika výtvarnej výchovy	278
6.6.1. Štádium bezobsažného čmárania	278
6.6.2. Štádium obsažného čmárania	280
6.7. Hra a jej význam pre všestranný rozvoj dieťaťa	283
6.8. Význam rodinného prostredia pre vývin mladšieho batôľa	287
6.9. Výchovné problémy a regulácia správania	288

7. VÝVIN DIEŤA V STARŠOM BATOLIVOM OBDOBÍ (E. Habíňáková)	291
7.1. Všeobecná charakteristika	291
7.1.1. Vývinové možnosti staršieho batolafa v podmienkach kolektívnej výchovy	292
7.2. Podmienky uspokojovania potrieb staršieho batolafa	294
7.2.1. Spánok	294
7.2.2. Stravovanie	294
7.2.3. Osobná hygiena	295
7.2.4. Podmienky prostredia	295
7.2.5. Sociálne a výchovné podmienky	296
7.3. Vývin citov	296
7.3.1. Osobitosti emocionality v staršom batolivom veku	298
7.4. Sebauvedomovanie a vzdorovitosť	299
7.5. Úroveň medziosobných vzťahov	300
7.6. Vývin motoriky	301
7.6.1. Vývin hrubej motoriky	302
7.6.2. Vývin jemnej motoriky	309
7.7. Poznávacie procesy	309
7.8. Vývin reči a myšlenia	312
7.8.1. Rozvoj reči staršieho batolafa	314
 8. METODIKA VÝCHOVNEJ STAROSTLIVOSTI V STARŠOM BATOLIVOM VEKU (K. Szabová)	319
8.1. Metodika mrvnej a citovej výchovy	319
8.1.1. Rozprávanie rozprávky	322
8.1.2. Osobitosti mrvnej a citovej výchovy chorých batoliat	325
8.2. Metodika rozumovej výchovy	327
8.2.1. Oboznamovanie sa s blízkym životným prostredím	328
8.2.2. Oboznamovanie sa s prírodou	328
8.2.3. Rozvíjanie pozornosti a sústredenosti	329
8.2.4. Rozvíjanie zrakového vnímania	331
8.2.5. Rozvíjanie pamäti a reči	333
8.2.6. Osobitosti rozumovej výchovy chorých batoliat	336
8.3. Metodika telesnej výchovy	338
8.3.1. Pohybové hry	338
8.3.2. Osobitosti telesnej výchovy hospitalizovaných batoliat	340
8.4. Metodika pracovnej výchovy	341
8.4.1. Metodika výchovy k samostatnosti v sebaobsluhe	342
8.4.2. Hry s materiálmi	343
8.4.3. Metodika konštrukčných hier	343
8.4.4. Ďalšie konštrukčné činnosti	347
8.4.5. Osobitosti metodík pracovnej výchovy u chorých detí	348
8.5. Metodika hudobnej výchovy	349
8.5.1. Metodika čiastkových cvičení hudobnej výchovy	350
8.5.2. Osobitosti hudobnej výchovy chorých detí	355
8.6. Metodika výtvarnej výchovy	357

8.6.1. Osobitosti výtvarnej výchovy chorých detí	360
8.7. Hra a jej význam pre všeobecný rozvoj detskej osobnosti	361
8.8. Význam rodinného prostredia pre výchovu a vývin starších batoliat	363
8.9. Najčastejšie výchovné problémy	365
9. VÝVIN DIEŤAŤA V PREDŠKOLSKOM VEKU (E. Rybárová)	367
9.1. Všeobecná charakteristika obdobia	367
9.2. Telesný a pohybový vývin	368
9.3. Vývin poznávacích procesov	372
9.4. Vývin citov	376
9.5. Vývin sociálnych vzťahov	378
9.6. Vývin osobnosti dieťaťa v predškolskom období	379

IV. ROČNÍK

1. METODIKA VÝCHOVNEJ STAROSTLIVOSTI O CHORÉ DETI PREDŠKOLSKÉHO VEKU (K. Szabová)	385
1.1. Komplexnosť a individuálny prístup vo výchove chorých detí	385
1.2. Metodika mravnej výchovy	386
1.3. Metodika rozumovej výchovy	388
1.4. Metodika telesnej výchovy chorých detí	392
1.5. Metodika pracovnej výchovy chorých detí	394
1.6. Metodika hudobnej výchovy chorých detí	399
1.7. Metodika výtvarnej výchovy chorých detí	403
1.8. Najčastejšie výchovné problémy v predškolskom veku	410
2. VÝVIN DIEŤAŤA V MLADŠOM ŠKOLSKOM OBDOBÍ (E. Rybárová)	413
2.1. Všeobecná charakteristika obdobia	413
2.2. Význam vstupu dieťaťa do školy	414
2.3. Príprava dieťaťa na vstup do školy. Školská pripravenosť	415
2.4. Telesný a pohybový vývin	416
2.5. Charakteristické činnosti v tomto období	417
2.6. Vývin poznávacích procesov	419
2.7. Vývin citov	422
2.8. Vývin sociálnych vzťahov	423
2.9. Vývin osobnosti v mladšom školskom veku	424
3. VÝVIN V OBDOBÍ DOSPIEVANIA (E. Rybárová)	427
3.1. Pojem a vyčlenenie dospievania	427
3.2. Charakteristika predpuberty	427
3.3. Všeobecná charakteristika dospievania	428
3.4. Telesný a pohybový vývin v dospievaní	429
3.5. Vývin poznávacích procesov	432
3.6. Osobnosť pubescenta	433
3.7. Vývin citov	438

4. METODIKA VÝCHOVNEJ STAROSTLIVOSTI O CHORÉ DETI V ŠKOLSKOM VEKU (K. Szabová)	443
4.1. Metodika mrvnej výchovy	443
4.2. Metodika rozumovej výchovy	445
4.2.1. Metodika práce s knihou	445
4.2.2. Využitie televízie a rozhlasu	447
4.2.3. Didaktické hry ako prostriedok zábavy chorých detí	447
4.3. Metodika telesnej výchovy	448
4.4. Metodika pracovnej výchovy	449
4.5. Metodika estetickej výchovy	453
4.5.1. Hudobné zamestnania	453
4.5.2. Výtvarné zamestnania	455
4.6. Výber hier pre deti školského veku	456
4.7. Najčastejšie výchovné problémy s deťmi v školskom veku	458
5. PSYCHOLOGICKÁ A PEDAGOGICKÁ STAROSTLIVOSŤ O CHO- RÉ A DEFEKTNÉ DETI (M. Vágnerová)	460
5.1. Odraz telesnej choroby na psychike dieťaťa	460
5.1.1. Vplyv psychických faktorov na priebeh a liečbu ochorenia	462
5.1.2. Psychosomatická jednota v liečebno-preventívnej starostlivosti	463
5.1.3. Spolupráca sestry, učiteľov a lekára pri výchove chorých detí	465
5.2. Adaptácia detí na nemocničné prostredie a faktory ovplyvňujú- ce adaptáciu	465
5.2.1. Výchovná starostlivosť o choré dieťa	467
5.2.2. Príprava na prijatie do nemocnice	468
5.2.3. Pobyt dieťaťa v nemocnici	469
5.3. Psychológia akútne chorého dieťaťa v ambulantnej a nemocnič- nej liečbe	470
5.3.1. Prežívanie choroby	470
5.3.2. Zmeny v správaní vyvolané ochorením	472
5.3.3. Príprava dieťaťa na liečebné a diagnostické výkony	472
5.4. Psychológia chronicky chorého dieťaťa	475
5.4.1. Postoje dieťaťa k ochoreniu	477
5.4.2. Niektoré špecifické problémy vážnejších ochorení	478
5.4.3. Psychická deprivácia a prejavy hospitalizmu u chronicky cho- rých detí	480
5.5. Psychologické problémy a zmeny v správaní pri vrodených de- fektoch	482
5.5.1. Zmeny v správaní pri vrodených defektoch	482
5.6. Psychologický a pedagogický prístup k deťom so psychosomatic- kými poruchami a chorobami	485
5.6.1. Psychosomatické poruchy a choroby	486
5.6.2. Výchovný prístup k deťom postihnutým psychosomatickými po- ruchami a chorobami a ich prevencia	487

6. ADOLESCENCIA (E. Rybárová)	490
6.1. Všeobecná charakteristika	490
6.2. Telesný a pohybový vývin	491
6.3. Vývin poznávacích procesov	492
6.4. Vývin osobnosti adolescenta	492
6.4.1. Potreby a záujmy	493
6.4.2. Vôlevé konanie	494
6.4.3. Utváranie obrazu seba a sebavýchova	495
6.4.4. Ideály, životné plány	496
6.4.5. Svetonázor adolescenta	497
6.4.6. Spôsob života	498
6.5. Vývin citov a sociálnych vzťahov	498
7. OBDOBIE DOSPELOSTI A STARNUTIA (E. Rybárová)	503
7.1. Všeobecná charakteristika dospelosti	503
7.1.1. Mladší dospelý vek	504
7.1.2. Stredný dospelý vek	506
7.1.3. Starší dospelý vek	508
7.2. Starnutie — všeobecná charakteristika	510
7.2.1. Prejavy telesného starnutia	511
7.2.2. Psychické zmeny v starobe	512
7.2.3. Príprava na starnutie	514
7.2.4. Predchádzanie predčasnému starnutiu	515
7.2.5. Starostlivosť o starých občanov	515
8. PSYCHOLOGIA DOSPELÝCH CHORÝCH (P. Říčan)	517
8.1. Zmeny v prežívaní a správaní chorého zapríčinené chorobou	517
8.1.1. Reakcie na chorobné ľažkosti a príznaky	517
8.1.2. Reakcie chorého na zmenenú sociálnu situáciu	519
8.2. Psychologické problémy hospitalizácie dospelých chorých	521
8.2.1. Psychologické výhody a nevýhody hospitalizácie chorých	521
8.2.2. Psychologické zásady ošetrovania hospitalizovaných dospelých	522
8.3. Prístup sestry k ľažko chorým	523
8.3.1. Prežívanie a správanie ľažko chorých	523
8.3.2. Psychologické zásady práce s ľažko chorými	523
8.4. Prístup sestry k telesne, psychicky a zmyslovo postihnutým	525
8.4.1. Chorí postihnutí telesne	525
8.4.2. Chorí postihnutí psychicky	526
8.4.3. Chorí s postihnutými zmyslami	526
8.5. Starostlivosť o starých ľudí v nemocnici i mimo nej	527
9. PSYCHOLOGIA SESTRY (P. Říčan)	531
9.1. Sestra ako psychický subjekt	532
9.2. Obsah a spôsob práce a jeho vplyv na formovanie osobnosti sestry	534
9.3. Vplyv stavu chorých a ich správania na sestru	537
9.4. Vyrovnanie sa s umieraním a smrťou chorých	539
9.5. Zdravotný stav a psychológia sestry	541

9.6. Osobný život sestry	544
9.7. Sestra v zdravotníckom kolektíve	546
9.7.1. Konflikty v pracovnom kolektíve	547

PRÍLOHA

1. ZAMESTNÁVANIE DETÍ PREDŠKOLSKÉHO VEKU (K. Szabová)	553
1.1. Kolektívne a didaktické hry	553
1.2. Hádanky a slovné hry	554
1.3. Pohybové hry	556
1.4. Námety na prácu s papierom	557
1.5. Rytmické kreslenie	562
2. ZAMESTNÁVANIE DETÍ ŠKOLSKÉHO VEKU	566
2.1. Kolektívne a didaktické hry	566
2.2. Pohybové hry pre deti školského veku	571
2.3. Námety na prácu s papierom	573
3. RIEŠENIE OTÁZOK (K tematickým celkom z metodiky výchovnej starostlivosti)	578